

Greitai bus du mėnesiai, kai Baltarusijoje nesustodami ir nesilpnėdami tęsiasi masiniai žmonių protestai prieš uzurpatoriaus Lukašenkos režimą. Kai kas net Lietuvoje susirūpinęs sako, kad demokratijos šalininkai Baltarusijoje yra nepajėgūs nugalėti, nes ir prabėgus dviems mėnesiams tariamai nėra požymių, kad Lukašenkos režimas pradėtų svyruoti ir trauktis, išgąsdintas gatvės protestų. Tačiau iš kitos pusės yra akivaizdu, kad tiek Lukašenkos aplinkoje, tiek ir pačiame Kremliuje, kuris remia Lukašenką, yra daug nerimo, kad net prabėgus dviems mėnesiams režimo brutalus spaudimas nepajėgia užgniaužti ar susilpninti gatvių protesto.

Prabėgus beveik dviems mėnesiams yra pats laikas aiškiau įsivardinti, kokie esminiai faktoriai toliau lems Baltarusijos įvykių dinamiką. Kartu yra proga porą žodžių tarti ir apie tai, kuo šioje būsimoje dinamikoje yra svarbus Prancūzijos Prezidento E.Macron vizitas Lietuvoje ir planuojamas susitikimas su S.Cychanouskaja. Matau tris svarbiausius faktorius, kurie toliau lems revoliucijos Baltarusijoje dinamiką: protestas Baltarusijos miestų gatvėse; Putino parama Lukašenkai; Vakarų gebėjimas įtakoti pirmuosius du faktorius: tiek situaciją Baltarusijoje, tiek Putino paramą Lukašenkai.

Protestų Minske galia

Apie protestus Baltarusijos miestų gatvėse visi, kas domimės ir kam rūpi, ir taip viską žinome, tad nėra ką ypatingai naujo pasakyti. Tai, ką jiems iki šiol pavyko pasiekti, yra istorinis stebuklas. Tai yra visiškai naujo tipo demokratinė revoliucija, kurią galima pavadinti "on line" revoliucija ir kuriai iki šiol nereikia nei tradicinių politinių lyderių, nei ilgų programinių kalbų, pagrindžiančių revoliucijos tikslus. Todėl ir sužlugdyti ją yra sunku. Ir tai yra jos stiprumas, o ne silpnybė. Taikus revoliucijos pobūdis, jos demokratinės, o ne geopolitinės kaitos tikslas taip pat yra jos stiprybė, o ne silpnybė, nes baltarusiams tenka atrasti labai siaurą takelį link demokratijos pergalės, kurio užgniaužti net menkausio viešo preteksto neturėtų Kremlius. Lygiai taip, kaip Sąjūdis iš pradžių skelbėsi pasisakantis tik už Gorbačiovo paskelbtą "Persitvarkymą/Perestroiką", o palaipsniui atvedė iki visiškos Nepriklausomybės.

Savo taikaus protesto energija baltarusių revoliucija įkvėpė Vakarų pasaulio solidarumo energiją, dabar Vakarai savo konkrečiais veiksmais turi padėti revoliucijai ilgesniam laikui išsaugoti savo energiją. Lygiai taip, kaip Sąjūdis sugebėjo įtikinti daugelį žmonių Vakaruose žavėtis Lietuvos taikia revoliucija, o kiekvienas palankus Vakarų žodis ar veiksmas mus įkvėpdavo tolesniam žygiui.

Putino faktorius

Putino parama Lukašenkai taip pat yra gerai žinomas faktorius. Tai yra vienintelis faktorius, kurio dėka Lukašenka vis dar laikosi nepasitraukęs. Tai, kad Putinas remia Lukašenką taip pat nieko nestebina. Būtų keista ir netikėta, jeigu Putinas nuo pat pradžių būtų parėmęs demokratinę revoliuciją Baltarusijoje. Tačiau ilgainiui tokia Putino parama Lukašenkai gali turėti žinomų geopolitinių pasekmių, kuriomis Kremlius tikrai nebus patenkintas: Baltarusijos žmonės nūsivoks ne tik nuo Lukašenkos (ką jie jau parodė), bet vis labiau nūsivoks ir nuo Putino, Kremliaus ir galiausiai nuo visos Rusijos. Taip, kaip tai įvyko 2014 metais Ukrainoje, po to kai Putinas pasirinko remti Janukovyčių, o ne Ukrainos žmones. Taip "Putino dėka" susikūrė provakarietiška Ukraina. Lygiai taip pat gali susikurti ir provakarietiška Baltarusija, jeigu Putinas ilgai nesupras kaip toksiškai baltarusių akyse atrodo jo parama Lukašenkai.

Tai, kad Putino paramos dėka Lukašenka laikosi ir nesitraukia, yra svarbus faktorius. Gali būti, kad pats svarbiausias, nes Putinas laiko raktus nuo durų, per kurias Lukašenka turės pasitraukti. Būtų neišmintinga į tokių faktorių nekreipti dėmesio. Todėl visiškai nenuostabu, kad Baltarusijos Koordinacinės Tarybos lyderiai, ir net pati Svetlana Cychanouskaja skelbia, kad jie tikisi, jog Putinui užteks išminties atsisakyti besąlygiškai remti Lukašenką.

Akivaizdu, kad Putinas neskuba pasinaudoti tuo raktu ir atverti duris Lukašenkos pasitraukimui. Putinas supranta, kad turėdamas tokį kozirį, jis gali kelti kainą derėdamasis su Vakarais dėl Lukašenkos patraukimo. Galima tik spėlioti kokios kainos Putinas reikalauja: kad Baltarusijos geopolitinė asociacija su Rusija nesikeistų; kad Vakarai užmirštų Putino "nuodėmes" Ukrainoje; ar galų gale, kad Vakarai tiesiog atvertų savo glėbį Putinui? Atsakymų į šiuos klausimus nesužinosime, tačiau akivaizdu, kad Putiną gali paveikti tik kiti du faktoriai, tai yra: a) protestas Minsko gatvėse, kuriame vis dažniau gali pasirodyti anti-putiniški plakatai; b) Vakarų nuoseklios pastangos įtikinti Putiną, kad ir jam bus geriau, jeigu jis įtikins Lukašenką trauktis.

Nereikia stebėtis tuo, kad šiuo klausimu tenka imtis nemalonaus darbo ir įtikinėti Putiną. Gorbačiovas taip pat ilgai nenorėjo pripažinti Lietuvos Nepriklausomybės. Mums teko prašyti ir įtikinėti Vakarų lyderius, kad jie darytų spaudimą Gorbačiovui. Pastarieji, nors ir rūpinosi Gorbačiovo stabilumu, bet negalėjo atlaikyti savo šalių parlamentarų ir žiniasklaidos, remiančių Lietuvos Nepriklausomybės reikalą, spaudimo. Taip G.H. Bush'as, tik JAV Kongreso spaudimo dėka, buvo priverstas diskretiškai įtikinti Gorbačiovą nuimti energetinę Lietuvos blokadą 1990-ųjų vasarą. Akivaizdu, kad Putinas yra ne Gorbačiovas, taip pat akivaizdu yra ir tai, kad dabartinis Kremliaus režimas yra daug brutalesnis ir ciniškesnis, nei Kremliaus režimas prieš imperijos griūtį.

Tačiau ir šiandieninis Kremliaus režimas turi silpnų, ir labai silpnų vietų: visų pirma akivaizdžiai matosi, kad Putino imperijos pakraščius apima vis didesni ir sunkiai suvaldomi gaisrai: viename pakraštyje demokratinė revoliucija Baltarusijoje, kitoje pusėje nenurimstantis Chabarovskas, prie kurio galima pridėti tik kibirkšties belaukiančius Novosibirską, Irkutską, Tomską. O dar pietuose į Kremliaus tradicines įtakos zonas Armėnijoje/Azerbaidžiane vis ryžtingiau ima kėsintis savo postimperinių ambicijų neslepianti Turkija. Tokia situacija atveria naujas galimybes ir Vakarams kalbėtis su Putinu ne pataikaujančiu balsu, bet balsu, formuluojančiu Putinui aiškias alternatyvas.

Vakarų faktorius

Vakarai, priešingai nei Putinas, remia Baltarusijos žmones. Iš kitos pusės, Vakarai turi nedaug svertų paveikti neadekvataus Lukašenkos apsisprendimą. Nes pastarasis priklauso tik nuo Putino paramos. Tačiau Vakarai turi galimybių kalbėtis su Putinu. Ir ne tik kalbėtis, bet ir įtikinti jį atsisakyti savo paramos Lukašenkai. Vakarų ir Putino santykius šiuo klausimu aptarsiu šiek tiek vėliau, nes pradžioje reikia suprasti, kad Vakarai yra ypatingai svarbūs ir pirmajam faktoriui, tai yra žmonių protestui Baltarusijos miestų gatvėse. Sąjūdžio metais mes laukdavome kiekvienos žinutės iš Vakarų apie paramą mūsų siekiams, to paties šiandien laukia ir Baltarusijos žmonės.

Ir yra ką Vakarai gali neatidėliodami padaryti, net ir tuo atveju, jeigu niekaip nesusitaria dėl sankcijų 40 režimo lyderių, kuriuos tos sankcijos ir taip mažai sujaudins. Jau artimiausiu metu Europos Parlamentas galėtų inicijuoti tarptautinį OMON nusikaltimų tyrimą; Baltijos šalims pritaikant Magnickio sankcijų mechanizmus ir išnaudojant Šengeno zonos taisykles, "visa-ban" sankcijos gali būti pritaikytos visiems į Traikovskio sąrašą įtrauktiems šimtams ar tūkstančiams nusikaltusių OMON pareigūnų; Europos Parlamentas gali paskirti aukšto lygmens buvusių Prezidentų misiją, panašią į kažkada sudarytą Kwasniewski/Cox misiją Ukrainos krizei spręsti; ES pastangomis gali būti pradėtas realiai rengti Maršalo planas Demokratinės Baltarusijos ekonomikai paremti. Visa tai yra svarbu, kad būtų padaryta dabar, o ne kada nors. Ir svarbiausia, kad Vakarai gali įtikinti Putiną. Jeigu Vakarai patikės, kad šis laikotarpis žymi ne tik Lukašenkos pabaigą, bet ir labai ryškų Putino galios menkimo etapą.

Iš kitos pusės, žiūrint geopolitinės logikos prasme, Putinui žymiai labiau apsimoka kažkuriuo metu patraukti Lukašenką ir tuo pačiu tapti vos ne "didvyriu" naujos, demokratinės Baltarusijos akyse bei taip sukurti sau pamatus bent jau artimiausiu metu išlaikyti bent kokią nors įtaką naujos, demokratinės Baltarusijos politinei raidai, nei laikytis įsikibus Lukašenkos ir kartu su juo skandintis ne tik baltarusių, bet ir visų Vakarų akyse.

Ir čia reikia tarti keletą žodžių apie šių dienų E.Macron vizito Lietuvoje prasmę ir reikšmę. Nors oficialiai ir yra skelbiama, kad Prancūzijos Prezidentas E.Macron Lietuvoje lankosi G.Nausėdos kvietimu, bet galima spėti, kad pagrindinis vizito tikslas yra susitikti su S.Cychanouskaja. Visa tai yra paslėpta po galantiška prancūziškos diplomatijos formule, kad su Sviatlana Cychanouskaja susitinka tik dėl to, jog atvykęs į Vilnių sulaukė jos prašymo, o ne todėl, kad nuo pat pradžių tai buvo pagrindinis vizito tikslas. Tačiau iš S.Cychanouskajos E.Macron jau sulaukė viešo prašymo būti tarpininku pokalbiuose su Putinu. Pokalbiuose dėl Lukašenkos patraukimo. Ir tai yra logiškas prašymas. Ir labai svarbus tolesnei Baltarusijos revoliucijos dinamikai.

E.Macron taip pat pademonstravo, kad jis tokiam vaidmeniui yra pasiruošęs ir iš anksto spaudoje paskelbė, kad Lukašenka turi trauktis. A.Merkel planuojant savo pasitraukimą iš didžiosios politikos, E.Macron demonstruoja savo ryžtą ir lyderystę, sprendžiant didžiąsias Europos kontinento problemas. E.Macron turi ambicijų ir energijos tokiems “grand naratyvams” įgyvendinti. Galima įtarti, kad jis tikrai yra pasiruošęs Putiną įtikinti dėl Lukašenkos patraukimo, Putinui aiškindamas, kad tai vienintelis kelias, kaip gali būti įgyvendintas E.Macron pats didžiausias “grand naratyvas” – sugrąžinti Rusiją į Europos glėbį, nes norint tai pasiekti, Putinas turi suvaidinti “gerojo policininko” vaidmenį, pašalindamas Lukašenką.

Galima labai stipriai abejoti dėl Macron plano sugrąžinti Putiną į Europos glėbį, tačiau jeigu Macron pastangos tai įgyvendinant padės realizuoti Baltarusijos demokratinei revoliucijai, už tai bus galima tik pasveikinti Macron. Nes demokratijos pergalė Baltarusijoje, nepaisant kaip jos raida klostysis artimiausiu metu, turės milžiniškas geopolitines pasekmes, visų pirma pačios Rusijos tolesnei raidai. Ir vardan to yra verta sudaryti galimybes Macron’ui didvyriškai kovoti už savo “grand naratyvus”. Svarbu tik, kad Kremliuje jis gintų Baltarusijos žmonių pamatinį interesą – pradžioje nauji rinkimai ir tik po to nauja Konstitucija, o ne priešingai – nebandytų Baltarusijos žmonių įtikinti priimti Lavrovo/Lukašenkos schemas – pradžioje (per 2 metus) nauja Konstitucija, tik po to nauji rinkimai.

Kiekvieno iš trijų faktorių, kurie lems tolesnę Baltarusijos revoliucijos dinamiką: Baltarusijos žmonių protesto, Kremliaus paramos Lukašenkai ir Vakarų paramos Baltarusijos žmonėms svarba yra ypatinga ir tarpusavyje susijusi. Vakarai gali suvaidinti ypatingą vaidmenį, bet tik tuo atveju, jeigu artimiausiu metu išeis iš sau įprastos neveiklios “susirūpinimo” būsenos. Lietuvos uždavinys ir yra toks: nelenktyniauti “susirūpinimo” pareiškimais, tačiau ieškoti vis naujų galimybių realiems veiksams. Ir ne tik pačios Lietuvos mastu, bet ir visų Vakarų mastu. E.Macron vizitas į Lietuvą ir yra tokio veikimo pavyzdys. Ir ne taip svarbu, kaip gimė

tokio vizito idėja.

Andrius Kubilius
Europos Parlamento narys

Get real time update about this post category directly on your device, subscribe now.

[Subscribe](#)